ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Jany Brothánkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobce: **M. O.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Kraje Vysočina,** se sídlem Žižkova 1882/57, 587 33 Jihlava, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2017, č. j. KUJI 50772/2017, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2017, č. j. 62 A 219/2017 - 28,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Předcházející řízení

[1] Žalobce brojí u Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“) žalobou proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2017, č. j. KUJI 50772/2017 (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno rozhodnutí Obecního úřadu V. n. J. o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace. Po podání žaloby požádal žalobce o úplné osvobození od soudních poplatků.

[2] Usnesením ze dne 7. 11. 2017, č. j. 62 A 219/2017 – 28 (dále jen „napadené usnesení“), krajský soud zamítl žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků (výrok I.) a zároveň jej vyzval k zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 3 000 Kč (výrok II.). Krajský soud vycházel z údajů uvedených žalobcem ve formuláři *„Prohlášení o*

osobních, majetkových a výdělkových poměrech...“, který žalobci zaslal, a vzal za prokázané, že žalobce i jeho manželka jsou starobními důchodci, společně hospodaří s částkou cca 20 000 Kč měsíčně, jejich veškeré výdaje spojené s bydlením dosahují cca 4 000 Kč měsíčně za situace, kdy jsou spoluvlastníky bytu (v SJM), a další nezbytné výdaje na léky, dopravu, denní tisk atd. nepřesahují měsíčně cca 1 000 Kč. Uvážil i skutečnost, že žalobce ani jeho manželka nemají vyživovací povinnost k nezletilým dětem a z ničeho neplyne, že by jejich rozpočet byl zatížen potřebou zcela mimořádných plateb souvisejících se zdravotním stavem či plateb obdobných. Uzavřel proto, že majetkové a sociální poměry žalobce nelze v porovnání s jinými osobami v obdobné situaci považovat za výrazně horší než standardní, ani nelze dovozovat, že neosvobození od soudních poplatků se pro žalobce stane reálnou překážkou v uplatňování jeho práv. Jako důvod pro přiznání osvobození od soudních poplatků neshledal, že žalobce nevlastní automobil, podle výpisu z běžného účtu má na účtu zůstatek ve výši cca 5 000 Kč, a platbu soudního poplatku pociťuje jako zásah do rozpočtu. Soud žalobce nepovažoval za nemajetného rovněž proto, že vydání žalobou napadeného rozhodnutí předcházelo vyjádření žalobcova zájmu o nájem pozemku, případně i o jeho odkoupení (přípis žalobce ze dne 15. 5. 2017, který přiložil k žalobě), což by bez žalobcovy finanční rezervy nebylo možno realizovat. Platba soudního poplatku podle krajského soudu vyjadřuje přiměřenou míru rizika úspěšnosti žalobce v řízení.

II. Obsah kasační stížnosti

[3] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl v záhlaví označené usnesení krajského soudu, kterým nebylo vyhověno jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků z výše nastíněných důvodů. Stěžovatel svou kasační stížnost opírá o důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), jak plyne z jejího obsahu.

[4] Stěžovatel cituje z napadeného usnesení a napadeného rozhodnutí a podivuje se, že v případě včasného nezaplacení soudního poplatku dojde k zastavení řízení, avšak prodlení s vydáním rozhodnutí o žádosti o informace nezpůsobuje jeho nezákonnost. Dále uvádí, že žalobu podal jak na žalovaného, tak na Mgr. M. M., avšak její jméno se z napadeného usnesení vytratilo a stěžovatel se táže proč. Vše zmíněné považuje za pokus omezit spravedlnost. Požadavek soudního poplatku či vysokoškolského právního vzdělání pak vnímá jako osobní urážku. Dále spekuluje o ceně za práci právníka na právním oddělení žalovaného a vyjadřuje se k právu na informace a své žalobě.

[5] Stěžovatel namítá, že se pod každou svou písemnost osobně podepisuje, avšak napadené usnesení je podepsáno pouze osobou odpovědnou za správnost vyhotovení.

[6] Táže se, proč se podle krajského soudu stěžovatel podáním žaloby podrobuje přiměřené míře rizika úspěchu v řízení. Stěžovatel podal žalobu pro zajištění spravedlnosti soudem.

[7] Krajský soud by neměl bez znalostí prostředí a okolností předjímat účel podání a zájmu stěžovatele o pronájem či koupi části pozemku ze dne 15. 5. 2017. Jen finančně negramotný člověk si nevytváří rezervy, které jsou však určeny k zajištění nutných životních potřeb. Stěžovatel poctivě vyplnil prohlášení o majetkových poměrech a učinil tak s ohledem na krátkou lhůtu dostatečně. Krajský soud neshledal předložené prohlášení

nevěrohodným a sám nic nezjišťoval. Proto zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků představuje ohrožení a znemožnění uplatnit právo u soudu.

[8] Stěžovatel připomíná, že on ani jeho manželka, starobní důchodci, nedosahují průměrného důchodu v ČR. Krajský soud to však hodnotí jako dostatečné pro uhrazení životních nákladů. V tom ale předjímá, neboť podle údajů Českého statistického úřadu je letos největší meziroční nárůst inflace a spotřebitelských cen od roku 2012, přičemž ke zvyšování důchodů oproti růstu životních nákladů dochází se zpožděním. Soud nehodnotil možné zvýšení cen v příštím období, přesto považuje hospodaření s příjmem starobních důchodců za dostačující a odpovídající potřebám současného i příštího období. Jedná se však jen o pokrytí základních životních potřeb. Stěžovatel svou majetnost hodnotí jinak než soud. Zároveň vyvrací mínění soudu, že musí mít finanční rezervu, když se přihlásil k záměru obce pronajmout pozemek. Výše nájemného byla obcí v roce 2015 stanovena na 3 Kč za m^2 ročně a při koupi 70 Kč za m^2.

[9] Závěrem se stěžovatel ptá, co je standardem, když od soudních poplatků lze zcela osvobodit osobu, jejíž majetkové poměry jsou výrazně horší než standardní. Kdo rozhoduje, co je standardní?

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[10] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou. Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž je povinen přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[11] Kasační stížnost **není** důvodná.

[12] Nejvyšší správní soud předně podotýká, že v řízení o kasační stížnosti netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost a na povinném zastoupení advokátem (dle § 105 odst. 2 s. ř. s.), jelikož tyto povinnosti má stěžovatel jen tehdy, směřuje-li kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu podaném ve věci samé či o jiném návrhu, jenž je spojen s poplatkovou povinností (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j 1 As 196/2014 - 19).

[13] Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.*

[14] Smyslem institutu osvobození od soudních poplatků je zabezpečení přístupu k soudní ochraně i u těch účastníků, kteří se vzhledem ke své majetkové a finanční situaci nachází v tíživých sociálních poměrech - nemá dostatečné prostředky. Současně však věta druhá citovaného ustanovení s. ř. s. stanoví, že přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nejvyšší správní soud proto zdůrazňuje, že majetková situace účastníka musí být skutečně natolik nepříznivá, že není schopen ze svých

prostředků uhradit soudní poplatek, aniž by tím bylo ohroženo uspokojování jeho základních životních potřeb, případně potřeb osob, vůči nimž má tento účastník vyživovací povinnost. Neochota své finanční zdroje (byť ne příliš vysoké) použít na úhradu soudního poplatku s tím, že si je účastník hodlá uchovat pro případné budoucí zajištění, nemůže být důvodem pro přiznání osvobození od soudních poplatků, pokud je účastník objektivně schopen bez aktuálního ohrožení svých potřeb částku poplatku zaplatit.

[15] Jak je zřejmé, stěžovatel nijak nepopírá svou schopnost uhradit soudní poplatek a z jeho postoje spíše vyplývá neochota se na úkor tvorby vlastní rezervy finančně podílet na nákladech řešení sporu. Pokud stěžovatel má dostatečné prostředky na úhradu 3 000 Kč na soudním poplatku, není na místě zabývat se tím, že v budoucnu by se mohly jeho běžné náklady na obživu zvýšit. Soud vycházel z údajů, které sám stěžovatel uvedl. Se svou manželkou vlastní byt, v němž žijí, disponují měsíčně částkou asi 20 000 Kč, přičemž společné náklady vyčíslil asi na 5 000 Kč (aniž by však zahrnul částku na stravu). Na účtu má stěžovatel částku mírně převyšující 5 000 Kč. Nejvyšší správní soud má za to, že z takto popsané majetkové situace vyplývá, že stěžovatel má dostatečné prostředky na to, aby uhradil 3 000 Kč za soudní poplatek, aniž by tím byly jakkoliv ohroženy základní životní potřeby stěžovatele a jeho manželky. Uvedená vyšší míra inflace na těchto závěrech nemůže nic změnit, neboť stěžovatelem uvedené náklady na živobytí jsou aktuální a je zřejmé, že příjmy domácnosti stěžovatele a jeho manželky jsou vyšší, než jejich nutné výdaje.

[16] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že tento soud akceptoval v minulosti částku společného měsíčního příjmu manželů ve výši 13 000 Kč jako příjem neodůvodňující osvobození od soudních poplatků (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 7. 2. 2013, č. j. 7 As 104/2012 – 15). Měsíční příjem žalobce a jeho manželky tuto hranici značně převyšuje (přičemž ceny zboží se na posledních pět let nezvýšily natolik, aby společný příjem stěžovatele a jeho manželky byl v dnešní době posouzen jako nedostatečný). I po odečtení deklarovaných nákladů na chod domácnosti zbývá stěžovateli a jeho manželce na měsíční živobytí (včetně stravy) částka ve výši asi 15 000 Kč. Z takové částky lze soudní poplatek za žalobu ve výši 3 000 Kč uhradit, aniž by byla sociální situace manželů ohrožena. Již z toho důvodu nelze rozhodnutí krajského soudu považovat za odepření přístupu ke spravedlnosti.

[17] Nejvyšší správní soud podotýká, že není třeba obecně rozebírat, co jsou standardní majetkové poměry. Jak je zřejmé ze shora uvedených závěrů, nestandardní poměry, které by odůvodňovaly přiznání osvobození od soudních poplatků, by byly takové, které by účastníku řízení objektivně bránily uhradit soudní poplatek, aniž by tím byl ohrožen chod domácnosti a obživa účastníka či jeho rodiny. V každém případě je pak třeba zcela individuálně posoudit majetkové poměry dotčeného účastníka řízení. Stejná výše příjmu, může být u některé osoby dostatečná, u jiné však nikoliv – např. příjem 20 000 Kč pro rodinu s dětmi, která nemá vlastní dům či byt, a mezi její náklady tudíž patří i nájemné, by musel být posouzen jiným způsobem než v případě stěžovatele a jeho manželky, kteří žádnou vyživovací povinnost nemají, vlastní byt, a jejich náklady na živobytí tudíž spočívají pouze v úhradě plateb za služby spojené s bydlením (voda, elektřina, teplo), výdajích na stravu pro dvě osoby, léky, hygienické potřeby a jiné zboží denní spotřeby. Jakkoliv Nejvyšší správní soud chápe, že se nejedná o částku úplně zanedbatelnou, přičemž

stěžovatel by ji jistě raději ušetřil „na horší časy“ (neboť jak sám tvrdí, jen finančně negramotný člověk si nevytváří rezervy), nelze jeho majetkovou situaci posoudit jako natolik špatnou, že by odůvodňovala mimořádné osvobození od soudních poplatků. Zaplacení částky 3 000 Kč není za shora popsaných podmínek způsobilé stěžovatele a jeho manželku existenčně ohrozit.

[18] Ústavní soud již opakovaně vyslovil, že „*poplatková povinnost je i v jiných právních řádech běžnou podmínkou vydání meritorního rozhodnutí. Ve smyslu zmiňovaného čl. 36 odst. 4 Listiny pak podmínkou ústavně konformní*“ (nález ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 2/07; obdobně usnesení ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 3507/12; k ústavnosti povinnosti zaplatit soudní poplatek lze zmínit též např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 69/06, Pl. ÚS 2/07, IV. ÚS 162/99). Soudní poplatek je povinen obecně uhradit každý, kdo podá žalobu. Nejvyšší správní soud proto považuje za nepřípadné, pokud tuto obecnou povinnost vnímá stěžovatel jako osobní urážku. Soudní poplatek má sloužit i jako určitý regulativ, aby účastníci nezahlcovali soudy žalobami ve věcech, na jejichž výsledku nemají skutečný zájem, a které se jich nějak zásadně nedotýkají, nebo tam, kde do jejich práv zjevně nezákonně zasaženo nebylo. Jinými slovy, jednou ze zcela legitimních funkcí poplatkové povinnosti je i odrazení účastníků od podávání nesmyslných či šikanózních návrhů. Pokud však bude navrhovatel ve věci úspěšný, bude mu přiznána náhrada nákladů řízení proti žalovanému správnímu orgánu - nejčastěji za zaplacený soudní poplatek a zastoupení advokátem. Táže-li se tedy stěžovatel, proč se soud domnívá, že při podání žaloby nese určitou míru rizika úspěchu v řízení, pak tím měl na mysli právě skutečnost, že bude-li stěžovatelova žaloba úspěšná, bude mu zaplacený soudní poplatek nahrazen žalovaným. V opačném případě jde tento náklad řízení k tíži stěžovatele. Stěžovatel tudíž při podání žaloby „riskuje“, že si své náklady řízení (zde soudní poplatek) bude hradit sám, není-li jeho tvrzení o nezákonnosti napadeného rozhodnutí oprávněné.

[19] Jelikož po vyhodnocení příjmů a výdajů stěžovatele a jeho manželky dospěl krajský soud správně k závěru, že stěžovatel má dostatečné prostředky na zaplacení soudního poplatku, považuje Nejvyšší správní soud poukaz krajského soudu na to, že stěžovatel musí mít nějakou finanční rezervu, když projevil zájem o nájem či koupi pozemku obce, pouze za podpůrný argument, který není nosným pro rozhodnutí o stěžovatelově žádosti o osvobození od soudních poplatků. Jeho zpochybňování stěžovatelem proto nemůže na důvodnosti kasační stížnosti nic změnit.

[20] Stejně tak je zcela irelevantní námitka, v níž stěžovatel vytýká soudu, že písemné vyhotovení napadeného usnesení, které mu bylo doručeno, obsahuje podpis pouze úřední osoby, která jej vyhotovila. Z kasační stížnosti již dále nevyplývá, jak tímto postupem mohlo být zasaženo do práv stěžovatele a ani Nejvyšší správní soud v tom nehledal žádné pochybení, neboť originál rozhodnutí založený v soudním spise obsahuje vlastnoruční podpis předsedy senátu, což plně vyhovuje zákonným požadavkům.

[21] Nejvyšší správní soud se blíže nezabýval částí kasační stížnosti, v níž se stěžovatel vyjadřuje k důvodům, které ho vedly k podání žaloby a samotnému právu na informace, neboť ta jde zcela nad rámec předmětu tohoto řízení. Předmětem přezkumu je v dané věci rozhodnutí o neosvobození stěžovatele od soudních poplatků, a nelze se proto zabývat otázkami, které souvisí s důvodností žaloby. K tomu může Nejvyšší správní soud případně přistoupit až poté, co věc meritorně rozhodne krajský soud. V tuto chvíli by jakékoliv

úvahy tímto směrem byly předčasné. Totéž platí i pro výtku, dle které podal stěžovatel žalobu i na Mgr. M. a krajský soud v záhlaví rozhodnutí uvádí jen žalovaného. Pokud by krajský soud měl jednat ve věci jako s žalovanou též s Mgr. M. (což Nejvyšší správní soud nyní nijak nehodnotí), mohl by tuto skutečnost stěžovatel soudu vytýkat až v rámci přezkumu konečného rozhodnutí ve věci.

[22] Konečně zcela nepřípadné je i srovnání s odůvodněním napadeného rozhodnutí žalovaného, neboť se týká lhůty pro vydání rozhodnutí o žádosti o informace, zatímco v dané věci jde o placení soudních poplatků, které podléhá zcela jiné zákonné úpravě.

IV. Závěr a náklady řízení

[23] S ohledem na vše výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[24] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. prosince 2017

Mgr. Jana Brothánková
předsedkyně senátu